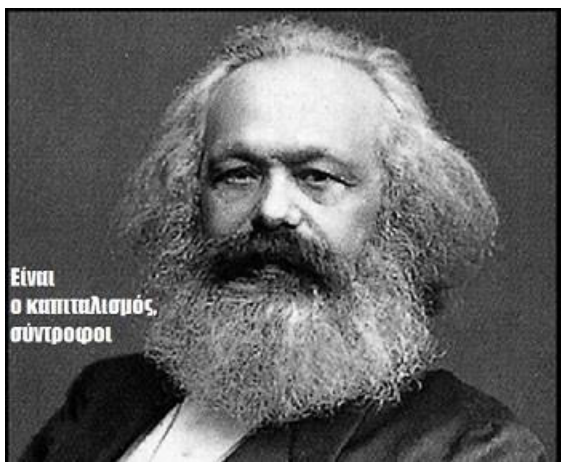

Είναι ο Καπιταλισμός, σύντροφοι

ΝΙΚΟΣ ΜΠΟΓΙΟΠΟΥΛΟΣ [Αποψεις Ιστορία](#) 5 Μαΐου 2019

«Το δημόσιο χρέος, δηλαδή το ξεπούλημα του κράτους –αδιάφορο αν είναι απολυταρχικό, συνταγματικό ή δημοκρατικό κράτος– βάζει τη σφραγίδα του στην κεφαλαιοκρατική εποχή. Το μοναδικό κομμάτι του λεγόμενου εθνικού πλούτου, που στους σύγχρονους λαούς ανήκει πραγματικά στο σύνολο του λαού είναι το δημόσιο χρέος τους (...).

Το δημόσιο χρέος γίνεται το credo (πιστεύω) του κεφαλαίου. Και από τη στιγμή που εμφανίζεται η χρέωση του δημοσίου, τη θέση του αμαρτήματος ενάντια στο άγιο πνεύμα, για το οποίο δεν υπάρχει άφεση, την παίρνει η καταπάτηση της πίστης απέναντι στο δημόσιο χρέος.

Το δημόσιο χρέος γίνεται ένας από τους πιο δραστικούς μοχλούς της πρωταρχικής συσσώρευσης. Σαν σε μαγικό ραβδί προικίζει το μη παραγωγικό χρήμα με παραγωγική δύναμη και το μετατρέπει έτσι σε κεφάλαιο, χωρίς να ναι υποχρεωμένο να εκτεθεί στους κόπους και στους κινδύνους που είναι αχώριστοι από τη βιομηχανική μα ακόμα κι από την τοκογλυφική τοποθέτηση.

Οι πιστωτές του δημοσίου στην πραγματικότητα δεν δίνουν τίποτα, γιατί το ποσό που δανείζουν μετατρέπεται σε κρατικά ευκολομεταβιβάσιμα χρεώγραφα που στα χέρια τους εξακολουθούν να λειτουργούν, όπως θα λειτουργούσαν αν ήταν ισόποσο μετρητό χρήμα (...). ([1])

Αυτά τα λόγια γράφτηκαν πολύ πριν οι «σωτήρες» της Ελλάδας φορτώσουν – με πρόσχημα το χρέος – τον λαό της χώρας στα αμπάρια του Τιτανικού. Πολύ πριν το ξεπούλημα της Ελλάδας πάρει την κωδική ονομασία «Μνημόνιο».

«Αν ο Μαρξ και ο Λένιν ήταν σήμερα ζωντανοί, θα ήταν βασικοί διεκδικητές του βραβείου Νόμπελ για την οικονομία. Ο Μαρξ προέβλεπε την προϊούσα εξαθλίωση των εργαζομένων και ο Λένιν προείδε την υποταγή της υλικής παραγωγής στη συσσώρευση κερδών του χρηματοπιστωτικού κεφαλαίου. Οι προβλέψεις τους είναι κατά πολύ ανώτερες από τα “οικονομικά μοντέλα” που σήμερα βραβεύονται με Νόμπελ και από τις προβλέψεις των κεντρικών τραπεζιτών, των υπουργών Οικονομικών και των νομπελιστών οικονομολόγων...» ([2])

Όσο για τον παραπάνω ύμνο στον Μαρξ (και τον Λένιν) προέρχεται από κάποιον... υπεράνω υποψίας. Διατυπώθηκε από έναν υπουργό Οικονομικών του... Ρήγκαν. Τον **Πολ Κρεγκ Ρόμπερτς**.

Αυτή η προ οκταετίας τοποθέτηση του Ρόμπερτς (ήταν η απάντηση του στις διάφορες αστείες θεωρίες που αναπτύσσονταν εκείνη την περίοδο για τον χαρακτήρα της παγκόσμιας κρίσης) μας δίνει κάθε δικαίωμα να επιστρέψουμε δυο αιώνες πίσω, πριν από ακριβώς 200 χρόνια*, όταν στην πόλη Τριρ της Γερμανίας, σαν σήμερα, στις 5 Μάη 1818, γεννιόταν ο Καρλ Μαρξ.

Μιλάμε φυσικά για αυτόν τον «αραχνιασμένο» στους αιώνες και «παλιωμένο» Μαρξ, που έγραφε επίσης:

«...κινέζικα μεροκάματα, αυτός είναι τώρα ο σκοπός που επιδιώκει το αγγλικό κεφάλαιο.» ([3])

«...η ανάπτυξη της κεφαλαιοκρατικής παραγωγής έριξε τους εργάτες όλου του κόσμου. Δεν πρόκειται πια για το κατέβασμα των αγγλικών μισθών στο επίπεδο των μισθών της ηπειρωτικής Ευρώπης, αλλά για το κατέβασμα στο λίγο-πολύ κοντινό μέλλον των ευρωπαϊκών μισθών στο κινέζικο επίπεδο». ([4])

Αυτή η – καινοφανής για τα σημερινά δεδομένα- σύλληψη του Μαρξ δεν προέκυψε μετά το... «σκίσιμο του Μνημονίου» και την «αλλαγή της Ευρώπης» από τον Τσίπρα. Ούτε μετά από τα «ουδείς αναμάρτητος» του Σαμαρά στη Μέρκελ.

Διατυπώθηκε πριν από περίπου ενάμιση αιώνα, το 1867. Στη θέση της τότε «μητρόπολης» του καπιταλισμού, της Αγγλίας, σήμερα είναι τα κέντρα των ιμπεριαλιστών σε Βερολίνο και Νέα Υόρκη, που ακόμα και στους πιο αδυσώπητους μεταξύ τους ανταγωνισμούς, όπως οι σημερινοί για το ποιος ιμπεριαλιστής θα βγει λιγότερο λαβωμένος από την κρίση, δεν ξεχνούν το βασικό: Να είναι ενωμένοι, αδυσώπητοι και άτεγκτοι απέναντι στους μισθωτούς σκλάβους.

«Η τελική αιτία όλων των πραγματικών κρίσεων παραμένει πάντα η φτώχεια και ο περιορισμός της κατανάλωσης των μαζών...» ([5])

«Εξάλλου, μια και το ποσοστό της αξιοποίησης του συνολικού κεφαλαίου, το ποσοστό του κέρδους, αποτελεί το κίνητρο της κεφαλαιοκρατικής παραγωγής (...), η πτώση του ποσοστού του κέρδους επιβραδύνει το σχηματισμό καινούργιων αυτοτελών κεφαλαίων και εμφανίζεται έτσι απειλητική για την ανάπτυξη του κεφαλαιοκρατικού προτσές παραγωγής, προάγει την υπερπαραγωγή, την κερδοσκοπία, τις κρίσεις...» ([6])

Το «λίγο – πολύ κοντινό μέλλον» που προέβλεψε ο Μαρξ, η εποχή που οι ευρωπαϊκοί μισθοί (μαζί και του ελληνικού λαού), στο όνομα της «ανταγωνιστικότητας» των κεφαλαιοκρατών, θα συμπιέζονταν από τους κεφαλαιοκράτες με βάση τα κινέζικα πρότυπα, έφτασε. Οι αναλύσεις του για τον «εφεδρικό στρατό» εργασίας που κατρακυλά στα Τάρταρα της απόγνωσης και της κατάθλιψης είναι όσο ποτέ επίκαιρες.

Ο καπιταλισμός, αυτό το απάνθρωπο σύστημα, μετρά πορεύεται την ανάπτυξή του και την κρίση του με τον ίδιο τρόπο: Στερεί από τους εργαζόμενους τους κόπους τους. Σφετερίζεται για λογαριασμό μιας χούφτας εκμεταλλευτών τον αμύθητο πλούτο που παράγει το αίμα και ο μόχθος του εργάτη.

«Τρία κύρια γεγονότα της κεφαλαιοκρατικής παραγωγής:

»1) Συγκέντρωση των μέσων παραγωγής σε λίγα χέρια, με αποτέλεσμα να παύουν να είναι ιδιοκτησία των άμεσων εργατών και μετατρέπονται αντίθετα σε κοινωνικές δυνάμεις της παραγωγής. Αν και στην αρχή σαν ατομική ιδιοκτησία των κεφαλαιοκρατών. Αυτοί οι τελευταίοι είναι οι επιμελητές (trustees) της αστικής κοινωνίας, τσεπώνουν όμως όλους τους καρπούς αυτής της επιμελητείας (trusteeschaft).

»2) Οργάνωση της ίδιας της εργασίας σαν κοινωνικής εργασίας: με τη συνεργασία, με τον καταμερισμό της εργασίας και με τη σύνδεση της εργασίας με τις φυσικές επιστήμες.

»Και προς τις δυο πλευρές ο κεφαλαιοκρατικός τρόπος παραγωγής καταργεί την ατομική ιδιοκτησία και την ατομική εργασία, αν και με αντιφάσκουσες μορφές»

3) Δημιουργία της παγκόσμιας αγοράς.

»Η τεράστια παραγωγική δύναμη, σε σχέση με τον πληθυσμό, που αναπτύσσεται στα πλαίσια του κεφαλαιοκρατικού τρόπου παραγωγής και η αύξηση, αν και όχι στην ίδια αναλογία, των κεφαλαιακών αξιών (όχι μόνο του υλικού τους υπόβαθρου), που αυξάνουν πολύ πιο γρήγορα από τον πληθυσμό, έρχεται σε αντίφαση με τη βάση, που στενεύει όλο και περισσότερο σε σχέση με τον αυξανόμενο πλούτο και για την οποία δρα αυτή η τεράστια παραγωγική δύναμη, έρχεται σε αντίφαση και με τις σχέσεις αξιοποίησης αυτού του ογκούμενου κεφαλαίου. Από δω οι κρίσεις».([7])

Η κρίση του καπιταλισμού, το πιο σταθερό «προϊόν» της λειτουργίας του, όπως τόνιζε ο Μαρξ, έχει φτάσει σε κανιβαλικό παροξυσμό. Κάποιοι δεν έχουν πρόβλημα να αναγνωρίζουν στον Μαρξ αυτό το σκέλος της ανάλυσής του.

Όμως υπάρχει και συνέχεια: Όπως επιβεβαιώθηκε η οικονομική «προφητεία» του Μαρξ για τη μετατροπή του βίου του εργαζόμενου λαού σε κόλαση – μια κόλαση που στην Ελλάδα τα «καζάνια» της αποκαλούνται Μνημόνια, ξεπουλήματα, «κόφτες», «αξιολογήσεις» – έτσι ακριβώς αναδεικνύεται ως ζήτημα ζωής και θανάτου η αναγκαιότητα για την εκπλήρωση και της πολιτικής του «προφητείας».

Ο «πολιτικός» Μαρξ, ενιαίος και αδιαίρετος με τον «οικονομικό» Μαρξ, ο Μαρξ της ταξικής πάλης, απέδειξε ότι το υπερώριμο αίτημα της ανατροπής του σάπιου κεφαλαιοκρατικού καθεστώτος είναι μια υπαρκτή, μια ρεαλιστική δυνατότητα και προοπτική, εφόσον οι «σκλάβοι» αποφασίσουν να την «περπατήσουν».

Ο 21ος αιώνας, σχεδόν 30 χρόνια από τις ανατροπές που οδήγησαν τον κόσμο σε ένα πρωτοφανέςπισωγύρισμα, αποδεικνύεται πολύ νωρίς ότι θα είναι ο αιώνας που θα τεθεί με όρους υπαρξιακούς το πραγματικό δίλημμα:

«Ο Φρίντριχ Ένγκελς – γράφει η Ρόζα Λούξεμπουργκ – είπε κάποτε:

«Η αστική κοινωνία βρίσκεται μπροστά σε ένα δίλημμα: ή πέρασμα στο σοσιαλισμό ή ξανακατρακύλισμα της ανθρωπότητας στη βαρβαρότητα».

Τι σήμαινε όμως «ξανακατρακύλισμα στη βαρβαρότητα» από το σημερινό επίπεδο του ευρωπαϊκού πολιτισμού;

Μέχρι σήμερα διαβάζουμε, αναμφισβήτητα, τα λόγια αυτά χωρίς να εμβαθύνουμε στο νόημα που κρύβουν και τα παραθέτουμε χωρίς να προαισθανόμαστε την τρομερή βαρύτητά τους.

Σήμερα όμως, αρκεί να ρίξουμε μια ματιά γύρω μας για να καταλάβουμε τι σημαίνει κατρακύλισμα της αστικής κοινωνίας στη βαρβαρότητα».

Όλα αυτά- παρά τις δοξασίες ότι «ο Μαρξ πέθανε» – ο Μαρξ τα περιέγραψε, τα απέδειξε και τα προέβλεψε πολύ πριν σκάσουν οι σύγχρονες καπιταλιστικές «φούσκες». Όχι φυσικά γιατί ήταν «προφήτης». Αλλά γιατί υπήρξε ένας από τους μεγαλύτερους επαναστάτες και διανοητές της ανθρωπότητας.

«Με την ανάπτυξη του τοκοφόρου κεφαλαίου και του πιστωτικού συστήματος φαίνεται σα να διπλασιάζεται όλο το κεφάλαιο και, πού και πού, να τριπλασιάζεται από τον διαφορετικό τρόπο, με τον οποίο το ίδιο κεφάλαιο ή ακόμα η ίδια μόνο χρεωστική απαίτηση εμφανίζεται σε διάφορα χέρια με διάφορες μορφές. Το μεγαλύτερο μέρος αυτού του “χρηματικού κεφαλαίου” είναι καθαρά πλασματικό».(Καρλ Μαρξ, Το Κεφάλαιο, τόμος Γ, εκδόσεις Σύγχρονη Εποχή, σελ. 594)

Δείχνοντας το μέγεθος της συμβολής του Μαρξ στην θεμελίωση του επιστημονικού σοσιαλισμού, ο Ένγκελς – σε μια αξεπέραστη εκδήλωση του δικού του μεγαλείου – τρία χρόνια μετά τον θάνατο του Μαρξ έδινε την οριστική απάντηση στο «γιατί αποκαλείται «μαρξισμός»» μια θεωρία που φέρει και τη δική του ανεξίτηλη σφραγίδα.

Μιλώντας για αυτό το θέμα και δίνοντας με ακρίβεια το περίγραμμα της ιδιαίτερης συνεισφοράς του Μαρξ σε ό,τι αποκαλείται «μαρξισμός», ο Ένγκελς σημείωνε:

«Ας μου επιτραπεί εδώ μια προσωπική διασάφηση. Τελευταία μίλησαν πολλές φορές για τη συμβολή μου σ’ αυτήν τη θεωρία, κι έτσι δεν μπορώ να μην πω εδώ τα λίγα εκείνα λόγια που εξαντλούν το ζήτημα.

Δεν μπορώ ούτε ο ίδιος ν’ αρνηθώ ότι, πριν και στο διάστημα της σαραντάχρονης συνεργασίας μου με το Μαρξ, έχω κι εγώ κάποιο ανεξάρτητο μερτικό στο θεμέλιωμα της θεωρίας, και ιδιαίτερα στην επεξεργασία της.

Όμως το μεγαλύτερο μέρος από τις κατευθυντήριες βασικές ιδέες, ιδιαίτερα στον οικονομικό και ιστορικό τομέα και ειδικά η τελική αυστηρή τους διατύπωση ανήκουν στο Μαρξ. Εκείνο που πρόσφερα εγώ- αν εξαιρέσουμε βέβαια μερικούς ειδικούς κλάδους- μπορούσε βέβαια να τόχε κάνει ο Μαρξ χωρίς εμένα. Ό,τι έδωσε ο Μαρξ, δεν θα τα κατάφερα εγώ μοναχός.

Ο Μαρξ στεκόταν πιο ψηλά, έβλεπε πιο μακριά, και το βλέμμα του αγκάλιαζε περισσότερα και ταχύτερα απ' όλους εμάς τους άλλους. Ο Μαρξ ήταν μεγαλοφυΐα, εμείς οι άλλοι το πολύ-πολύ νάμαστε ταλέντα. Χωρίς αυτόν η θεωρία δεν θάταν σήμερα καθόλου αυτή που είναι. Γι' αυτό δίκαια φέρνει το όνομά του».

(Πηγή: Ο Λουδοβίκος Φόουερμπαχ και το τέλος της κλασικής γερμανικής φιλοσοφίας, «Μαρξ – Ένγκελς Διαλεχτά Έργα», τομ. Β)

Αν υποθέσουμε ότι θα ήταν ποτέ δυνατόν να συμπυκνωθεί η ζωή του Μαρξ σε μια φράση, ίσως η φράση που θα μπορούσε να επιλέξει κανείς για να διαπράξει αυτή την αυθαιρεσία, είναι η τοποθέτηση του ίδιου του Μαρξ, ότι πριν από αυτόν «οι φιλόσοφοι μονάχα εξηγούσαν με διάφορους τρόπους τον κόσμο, το ζήτημα όμως είναι να τον αλλάξουμε».

Όπως λένε ορισμένοι, ακριβώς το σημείο αυτό είναι και το «ευάλωτο σημείο» του Μαρξ. Η «αχίλλειος πτέρνα» του. Διότι, όπως ισχυρίζονται, παρά τις «προβλέψεις» του Μαρξ για την «κατάρρευση του καπιταλισμού», ούτε ο καπιταλισμός κατέρρευσε, ούτε ο κόσμος άλλαξε...

Αυτό το είδος «κριτικής» στον Μαρξ έγινε πολύ της μόδας κατά την διάρκεια της καπιταλιστικής κρίσης μεταξύ των κύκλων εκείνης της «διανόησης» που συνηθίζει να κάνει επίδειξη «γνώσεων» στις ομηγύρεις της πολιτικού αναλφαριθμητισμού και της «πολύξερης» πνευματικής οκνηρίας. Αυτές οι παρέες πλαισιώνονται φυσικά και από το αντίστοιχο πολιτικό προσωπικό, το οποίο – με αφορμή την καπιταλιστική κρίση – επίσης αναφέρεται στον Μαρξ «διορθώνοντας» τις θέσεις του και χρεώνοντάς του ανεπιβεβαίωτες «προφητείες», τις οποίες – όμως – ο Μαρξ ποτέ δεν έκανε...

Ο ισχυρισμός περί «αυτόματης κατάρρευσης του καπιταλισμού» την οποία υποτίθεται ότι προαναγγέλλει ο Μαρξ, δεν είναι παρά για μια χυδαία *καρικατούρα* της μαρξιστικής προσέγγισης.

Είναι μια σοφιστεία εναντίον του Μαρξ που στηρίζεται, ως συνήθως, στην εξόχως... αντιμαρξιστική ανάγνωσή του. Στην πραγματικότητα, ο Μαρξ, με την ανάλυσή του εκείνο που μεταξύ άλλων περιγράφει και – με απaráμιλλη επιστημονική διαύγεια– καταδεικνύει είναι ο εγγενής χαρακτήρας των οικονομικών κρίσεων του καπιταλισμού.

Όμως, από την κατάδειξη του εγγενούς χαρακτήρα των κρίσεων στον καπιταλισμό – κάτι που έχει επιβεβαιωθεί δεκάδες φορές πριν πεθάνει ο Μαρξ, κι άλλες τόσες αφότου πέθανε – μέχρι την «αυτόματη κατάρρευση» του καπιταλισμού υπάρχει μια αβυσσαλέα πολιτική και τελικά νοητική απόσταση.

Την οποία ο Μαρξ, εν αντιθέσει με τους «προικισμένους» επικριτές του, ουδέποτε αγνόησε. Μάλιστα την προέβλεψε. Γι' αυτό ακριβώς το λόγο, ήδη από τον πρόλογο του «Κεφαλαίου», σημείωνε ότι το έργο του απευθυνόταν

«φυσικά (σε) αναγνώστες που θέλουν να μάθουν κάτι το καινούριο και επομένως να σκεφτούν και οι ίδιοι».

Σε αντίθεση, λοιπόν, με όσα ισχυρίζονται για τον Μαρξ όσοι του αποδίδουν μια «χιλιαστική» αντίληψη περί «αυτόματης κατάρρευσης του καπιταλισμού», είναι ο Μαρξ που (στον Τρίτο τόμο του «Κεφαλαίου») δείχνει όλες τις μορφές για το πώς είναι δυνατό, μέσα από την καπιταλιστική κρίση, να ανατροφοδοτείται το ίδιο το σύστημα.

Εκεί είναι που καταγράφει το πώς αυτή η δομική για τον καπιταλισμό ροπή προς την κρίση γεννά – λόγω ακριβώς της κρίσης και μέσα από αυτήν – μια σειρά από *αντίρροπες κοινωνικές διεργασίες και οικονομικές εξελίξεις*.

Εξελίξεις που αφενός καταδεικνύουν τη δυνατότητα του συστήματος να επιβιώνει, αλλά αφετέρου αποδεικνύουν το γιατί είναι κοινωνικά επιβεβλημένο, και μ' αυτή την έννοια είναι κατορθωτό – ότι υπάρχουν δηλαδή οι υλικές προϋποθέσεις – το σύστημα αυτό να ανατραπεί.

Ως εκ τούτου, ο Μαρξ δεν έχει καμία ευθύνη για το τι καταλαβαίνουν ορισμένοι από όσα διαβάζουν (αν τα διαβάζουν). Εκείνοι όμως που καταλαβαίνουν όσα διαβάζουν μπορούν να επιβεβαιώσουν ότι:

«(...) τον καπιταλισμό τον χαρακτηρίζει, από τη μια μεριά, η τάση απεριόριστης διεύρυνσης της παραγωγικής κατανάλωσης, απεριόριστης διεύρυνσης της συσσώρευσης και της παραγωγής, και από την άλλη η προλεταριοποίηση των λαϊκών μαζών, που βάζει αρκετά στενά όρια στη διεύρυνση της ατομικής κατανάλωσης (...).

Είναι αυτονόητο ότι θα ήταν χοντροκομμένο λάθος αν απ' αυτή την αντίφαση του καπιταλισμού (ή από τις άλλες αντιφάσεις του) βγάζαμε το συμπέρασμα ότι ο καπιταλισμός δεν μπορεί να υπάρξει (...).

Η αντίθεση αυτή δεν σημαίνει ότι δεν μπορεί να υπάρχει καπιταλισμός, σημαίνει όμως ότι είναι ανάγκη να γίνει πέρασμα από τον καπιταλισμό σε μια ανώτερη μορφή (...) η ύπαρξη αντίθεσης ανάμεσα στην κατανάλωση και στην παραγωγή, ανάμεσα στην τάση του καπιταλισμού να αναπτύσσει απεριόριστα τις παραγωγικές δυνάμεις και στον περιορισμό αυτής της τάσης από την προλεταριακή κατάσταση, από την αθλιότητα και την ανεργία του λαού, είναι στην περίπτωση αυτή ολοφάνερη» (Λένιν, Άπαντα, τόμος 4, σελ. 51, 164, εκδόσεις Σύγχρονη Εποχή).

Ο Μαρξ, επομένως, προσέφερε όλα εκείνα τα εργαλεία της λογικής που μπορούν να μας κάνουν να δούμε πώς ο καπιταλισμός έχει τη δυνατότητα να αναπαράγεται μέσα από την καταστροφική και απάνθρωπη λειτουργία του.

Και, ταυτόχρονα, προσδιόρισε, λόγω ακριβώς αυτής της «κανιβαλικής» φύσης του καπιταλισμού, την ιστορική αναγκαιότητα της ανατροπής αυτού του συστήματος, η οποία φυσικά δε θα επέλθει σαν απότοκο κάποιου τεχνοκρατικού ντετερμινισμού, αλλά ως αποτέλεσμα της πάλης των τάξεων.

Τα λόγια του Μαρξ ως προς το θέμα αυτό είναι τόσο διαυγή και κατανοητά ακόμα και σε όσους θα ήθελαν να μην... καταλαβαίνουν. Στην επιστολή του Μαρξ προς τον Βαϊντεμάγερ, το Μάρτη του 1852 σημείωνε:

«Όσο για μένα, δε μου ανήκει η τιμή ούτε ότι εγώ ανακάλυψα την ύπαρξη των τάξεων στη σύγχρονη κοινωνία, ούτε ότι εγώ ανακάλυψα τη μεταξύ τους πάλη. Πολύ πιο πριν από μένα αστοί ιστορικοί έχουν περιγράψει την ιστορική εξέλιξη αυτής της πάλης των τάξεων και αστοί οικονομολόγοι έχουν κάνει την οικονομική ανατομία των τάξεων. Ό,τι το καινούριο έκανα εγώ ήταν να αποδείξω:

- 1) Ότι η ύπαρξη των τάξεων συνδέεται απλώς με ορισμένες ιστορικές φάσεις ανάπτυξης της παραγωγής...,**
- 2) ότι η ταξική πάλη οδηγεί αναγκαστικά στη δικτατορία του προλεταριάτου,**
- 3) 3) ότι η ίδια αυτή δικτατορία δεν αποτελεί παρά τη μετάβαση στην κατάργηση όλων των τάξεων και σε μια αταξική κοινωνία...» (Λένιν, «Κράτος και Επανάσταση», σελ. 42, εκδόσεις Σύγχρονη Εποχή)**

Τίποτα αληθέστερο επομένως από το γεγονός, όπως σημειώνει ο Λένιν, ότι **«τη διδασκαλία για την ταξική πάλη δεν τη δημιούργησε ο Μαρξ, αλλά η αστική τάξη πριν από τον Μαρξ»!**

Από τα προηγούμενα είναι προφανές ότι κάθε άλλο παρά καταλήγουμε στο συμπέρασμα πως «ο καπιταλισμός καταρρέει». Δεν καταλήγουμε καν στην αντίληψη πως – λόγω της κρίσης – ενεργοποιούνται πολιτικά και με έναν τάχα αυτόματο τρόπο, οι κοινωνικές δυνάμεις που θα επιδιώξουν την ανατροπή του.

Μόνο όποιος αντιλαμβάνεται το μαρξισμό ως μια «στεγνή» οικονομική εξίσωση με παρονομαστή το βαθμό της απόλυτης ή σχετικής εξαθλίωσης, μόνο όσοι υποβιβάζουν το μαρξισμό από κοσμοθεωρία της κοινωνικής απελευθέρωσης στο επίπεδο μιας «ηθικοπλαστικής» ανθρωπολογίας, θα το έβλεπαν έτσι.

Αντίθετα, και πέρα από το οικονομικό σκέλος, ο Μαρξ επέμενε σε ζητήματα όπως η διαμόρφωση της συνείδησης, ο χαρακτήρας της ιδεολογίας και φυσικά η πολιτική δράση. Πρόκειται για κομβικές έννοιες

της μαρξιστικής θεωρίας που η εγκατάλειψη και η υποτίμησή τους, στο όνομα μάλιστα του «αυθεντικού μαρξισμού», συνιστά ουσιαστική στρέβλωση και διαστρέβλωσή του.

Ο καπιταλισμός, συνεπώς, δεν ανατρέπεται αφ' εαυτού του, δεν καταρρέει από μόνος του. Ουδόλως εξάγεται ιστορικά, επιστημονικά και εμπειρικά το συμπέρασμα ότι, τάχα, μέσα από τις κρίσεις του ο καπιταλισμός «αυτοκτονεί». Θέση που μερικοί «ευφυείς» προσπαθούν με περισσή ευήθεια να τη χρεώσουν στο μαρξισμό. Και που νομίζουν ότι έτσι «περιπαιίζουν» τους κομμουνιστές. Αλλά το μόνο που κατορθώνουν είναι να ξεφωνίζουν τη δική τους αμάθεια.

«Η ιστορία όλων των ως τώρα κοινωνιών είναι η ιστορία ταξικών αγώνων. Ελεύθερος και δούλος, πατρίκιος και πληβείος, βαρόνος και δουλοπάροικος, μάστορας και κάλφας, με μια λέξη, καταπιεστής και καταπιεζόμενος, βρίσκονταν σε ακατάπαυστη αντίθεση μεταξύ τους, έκαναν αδιάκοπο αγώνα, πότε καλυμμένο, πότε ανοιχτό, έναν αγώνα που τελείωνε κάθε φορά με έναν επαναστατικό μετασχηματισμό ολόκληρης της κοινωνίας ή με την από κοινού καταστροφή των τάξεων που αγωνίζονταν» (Το Μανιφέστο του Κομμουνιστικού Κόμματος).

Το συμπέρασμα, λοιπόν, δεν είναι ότι ο καπιταλισμός «θα» καταρρεύσει. Ούτε καν ότι «θα» ανατραπεί. Το συμπέρασμα είναι κάπως πιο σύνθετο και συνίσταται στο γεγονός ότι μέσα από αυτές τις καπιταλιστικές κρίσεις – που αποδεικνύεται ότι είναι αδύνατον να αποτραπούν ή να τιθασευτούν προς «όφελος της κοινωνίας» – επιβεβαιώνεται περίτρανα το πολιτικό πρόταγμα των κομμουνιστών:

Ότι, δηλαδή, ο καπιταλισμός δεν θα ανατραπεί «ντε και καλά», αλλά ότι «πρέπει» να ανατραπεί. Γιατί μόνο εφόσον ανατραπεί θα πάψει να αναπαράγεται μέσα από τις κρίσεις του, δημιουργώντας νέες ερήμους φτώχειας και δυστυχίας στους λαούς. Και είναι μέσα ακριβώς από αυτό το «πρέπει» που, τελικά, γεννιέται η δυνατότητα ανατροπής του, με προοπτική μια κοινωνία χωρίς εκμετάλλευση και χωρίς τάξεις.

Είναι, τελικά, αυτό το αδήριτο «πρέπει» που καταδεικνύει την αναγκαιότητα αλλά και την δυνατότητα οικοδόμησης μιας κοινωνίας χωρίς εκμετάλλευση και χωρίς τάξεις. Και είναι, τελικά, αυτό το αδήριτο «πρέπει» που καταδεικνύει το «Γιατί ο Μαρξ είχε δίκιο» (Terry Eagleton, εκδόσεις «Πατάκη»)

Η μεγαλοφυΐα του Μαρξ δεν βρίσκεται μόνο στο ότι «είδε» τη δυνατότητα αυτής της «άλλης» κοινωνίας, αλλά και ότι την θεμελίωσε επιστημονικά. Μια κοινωνία που η σημερινή ασύλληπτη ανάπτυξη της τεχνολογίας και της επιστήμης την κάνει περισσότερο «ορατή» από ποτέ, όπως μεγαλοφυώς το είχε περιγράψει ο Αριστοτέλης:

«Αν κάθε όργανο», έλεγε, «μπορούσε να κάνει τη δουλειά του, διατασσόμενο ή προαισθανόμενο από μόνο του όπως λέγεται για τα αγάλματα του Δαιδάλου ή τους τρίποδες του Ηφαίστου (...) αν λοιπόν οι σαΐτες ύφαιναν μόνες τους και τα πλήκτρα έκρουαν μόνα τους τις χορδές της κιθάρας, τότε ούτε οι αρχιτεχνίτες θα είχαν ανάγκη από βοηθούς ούτε οι αφέντες από δούλους» (Αριστοτέλης, Πολιτικά Ι).

Αυτό δηλαδή που ισχυρίζεται ο Μαρξ, και το οποίο επιβεβαιώνεται μέσα από τις διαρκείς καπιταλιστικές κρίσεις, είναι ότι τελικά μόνο σε αυτή την «άλλη κοινωνία», στην κομμουνιστική κοινωνία, υπάρχει η ελπίδα της απελευθέρωσης από τον καταναγκασμό.

Στην κοινωνία όπου

«η ελεύθερη ανάπτυξη του καθενός (θα) είναι η προϋπόθεση για την ελεύθερη ανάπτυξη όλων» (Μαρξ – Ένγκελς, Το Μανιφέστο του Κομμουνιστικού Κόμματος, σελ. 48, εκδόσεις Σύγχρονη Εποχή).

Σε μια τέτοια κοινωνία

«το αληθινό βασίλειο της ελευθερίας αρχίζει εκεί που σταματά η αναγκαιότητα, εκεί που η εργασία δεν μετατρέπεται σε εμπόρευμα, αλλά αποτελεί αυτοσκοπό και μέσο για να εκφράσει ο άνθρωπος τις πλούσιες δημιουργικές του ικανότητες».

Όταν η αναγκαστική εργασία αντικατασταθεί από τη δημιουργική εργασία, όταν η ελευθερία του ενός ατόμου γίνει όρος και προϋπόθεση για την ελευθερία των άλλων ατόμων, τότε, μέσα στο

κλίμα της γενικής ελευθερίας, που είναι η ουσία της ανθρώπινης φύσης, θα κάνει την εμφάνισή του ο καινούριος τύπος του ολοκληρωμένου ανθρώπου»
(«Νεανικά δοκίμια», Καρλ Μαρξ, Οικονομικά και Φιλοσοφικά Χειρόγραφα, σελ.3, εκδόσεις Γλάρος).

Πώς, όμως, θα γίνει αυτό; Πώς ο ξεπερασμένος ιστορικά καπιταλισμός της κοινωνικής οπισθοδρόμησης, της κρίσης και της παρακμής, θα σταθεί δυνατό να ξεπεραστεί και πολιτικά, αφού ακριβώς αυτό είναι το ζήτημα της πολιτικής πάλης στην οποία αφιέρωσε τη ζωή του και τη σκέψη του ο Μαρξ;

Όχι, φυσικά, με την προσμονή ότι ο καπιταλισμός θα «παραιτηθεί» ή ότι θα «αποχωρήσει» οικειοθελώς. Αλλά με την ταξική πάλη. Που ανώτερη μορφή της είναι ο πολιτικός αγώνας. Και που οι καταπιεσμένοι, για να έχουν την δυνατότητα να υπερισχύσουν των καταπιεστών τους σε αυτόν τον πολιτικό αγώνα, έχουν ένα και μόνο δρόμο, τον οποίο ο Μαρξ ανέλυε ήδη από το «*Κομμουνιστικό Μανιφέστο*»: Να τον διεξάγουν, σχεδιασμένα και οργανωμένα, μέσα από το δικό τους κόμμα. Τόσο... «απλά».

[1]. Καρλ Μαρξ, Το Κεφάλαιο, τόμος Α, σελ. 779, εκδόσεις Σύγχρονη Εποχή.

[2]. Πολ Κρεγκ Ρόμπερτς, υπουργός Οικονομικών των ΗΠΑ επί προεδρίας Ρίγκαν, περιοδικό Counter Punch, Ρούσσο Βρανάς, Τα Νέα, 9.10.2010.

[3]. Καρλ Μαρξ, Το Κεφάλαιο, τόμος Α, σελ. 622, εκδόσεις Σύγχρονη Εποχή.

[4]. Καρλ Μαρξ, Το Κεφάλαιο, τόμος Α, σελ. 885, εκδόσεις Σύγχρονη Εποχή.

[5]. Καρλ Μαρξ, Το Κεφάλαιο, τόμος Γ, σελ. 160, εκδόσεις Σύγχρονη Εποχή.

[6]. Καρλ Μαρξ, Το Κεφάλαιο, τόμος Γ, σελ. 306, εκδόσεις Σύγχρονη Εποχή.

[7]. Καρλ Μαρξ, Το Κεφάλαιο, τόμος Γ, σελ. 336-337, εκδόσεις Σύγχρονη Εποχή.

**Το κείμενο δημοσιεύθηκε πέρσι στον «Ημεροδρόμο» για τα 200 χρόνια από τη γέννηση του Καρλ Μαρξ*